

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΜΑΣ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ

Πότε και πού ιδρύθηκαν. — Η έκδοσις τῶν πρώτων Ἑλληνικῶν βιβλίων. — Διωγμοὶ καὶ περιπέτειαι Ἑλλήνων τυπογράφων. — Τὸ τυπογραφεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. — Ἐπὶ Καποδιστριαίου κλπ. κλπ.

Ὁ πρῶτον βιβλίον τὸ ὁποῖον ἐτυπώθη ἑλληνιστί, ὑπὸ Ἑλληνας, εἶνε ἡ «Γραμματικὴ» τοῦ Βυζαντινοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρεως, ὅστις ἀπέθανε στὴν Μεσσήνη τῆς Σικελίας, ὅπου καὶ συνέταξε τὴν ἀναφερομένην «Γραμματικὴν» του. Ἡ «Γραμματικὴ» αὕτη τοῦ Λασκάρεως ἐτυπώθη εἰς τὰ Μεδιόλανα κατὰ τὸ 1476 ἐπιστὰσις καὶ διορθώσις τοῦ λογίου Δημητρίου, ἐκ Κρήτης. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶνε σπανία καὶ μεγάλης ἀξίας. Ἀντίτυπον, πλήρες καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, τιμᾶται, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ περιωνύμου βιβλιογράφου Βουνές, 10.000 καὶ 12.000 l...

Ἐξ ἄλλου, πρῶτος τυπογράφος Ἑλλήνων ἀνεφάνη ὁ Ἀλέξανδρος Γεωργίου ἐκ Χαλκίδος τῆς Κρήτης, ὅστις ἐδίδαξθη τὴν τυπογραφικὴν τέχνην στὴν Βενετία, ὅπου καὶ ἐτύπωσε τὸ «Ψαλτήριον» τοῦ Δαυὶδ, κατὰ τὸ 1486. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶνε ἐπίσης δυσεύρετη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ μνημονευθέντος βιβλιογράφου Βουνές.

Δεύτερος Ἑλληνας τυπογράφος ἀνεφάνη ὁ ἐκ Κρήτης Ζαχαρίας Καλλέργης ὅστις κατὰ πρῶτον ἐσύστησεν τὸ τυπογραφεῖον του στὴν Βενετίαν περὶ τὰ τέλη τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Ρώμῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 157' ἑκατονταετηρίδος.

Τρίτος Ἑλληνας τυπογράφος ὑπῆρξεν, ἐπίσης ἐν Βενετίᾳ, ὁ ἐκ Κερκύρας Νικόλαος Σοφιανός, περὶ τὰ μέσα τῆς 157' ἑκατονταετηρίδος.

Τέταρτος Ἑλληνας τυπογράφος ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Παλαιῶν Πατρῶν Ἀνδρέας Κουνάδος, λόγιος ἀνήρ, ἠκμᾶσας περὶ τὰ μέσα τῆς 157' ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Κουνάδος ἐξέδωκε ἰδίαις δαπάναις διάφορα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία.

Πέμπτος Ἑλληνας τυπογράφος ἐχημάτισεν ὁ ἱερομόναχος Νικόδημος Μεταξάς, Κεφαλλῆν, ὅστις, κατὰ διαταγὴν τοῦ περιωνύμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Δουκάρεως, ἐσύστησε κρυφίως ἐντὸς τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, τυπογραφεῖον ἀγορασθὲν στὸ Λονδίνον. Ἡ μετακόμισις τοῦ τυπογραφείου αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔγινε κατὰ τὸ 1627. Διήρκεσε δὲ τὸ τυπογραφεῖον αὐτὸ ὀλίγον καιρὸν, διότι αἱ ὀθωμανικαὶ Ἀρχαί, παρασυνέεισαν ὑπὸ τῶν Ἰησοῦσιτων, συνέρριψαν τὸ πιστήριον καὶ ἐξορίσαν τὰ στοιχεῖα εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ τυπογράφος μάλιστα Νικόδημος μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῆ διὰ τῆς φυγῆς.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 157' ἑκατονταετηρίδος συνέστησαν ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα στὸ Ἴασιον καὶ τὸ Βουκουρεσίτιον οἱ φιλέλληνας ἠγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας.

Μεταξὺ τῶν πρῶτων Ἑλλήνων τυπογράφων συγκαταλέγεται καὶ ὁ λόγιος ἱερομόναχος Ἀνθίμος ὁ ἐξ Ἰβηρίας, ὅστις συνέστησε τὸ εἰς αὐτὸν ἐπιτασσθῆν τυπογραφεῖον εἰς τὴν μονὴν τοῦ Συναγόρου στὸ Βουκουρεσίτιον. Ὅτις δὲ τὸ 1795 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ρωμικου, μὴ θέλων ν' ἀποχωρισθῆ τοῦ προσφιλιοῦ του πιστηρίου, τὸ μετέφερε εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἐπισκοπῆς του. Ἀργότερον δὲ ὅταν ἀνηγορευθῆ Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας καὶ ἐπανήλθεν εἰς Βουκουρεσίτιον, μετέφερε πάλιν μαζὺ του καὶ τὸ ἀγαπητὸ του πιστήριον!

Εἰς τὸ πιστήριον αὐτὸ τοῦ Ἀνθίμου ἐτυπώθησαν 30 ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ 3 φιλολογικά.

Ὅγδοος Ἑλληνας τυπογράφος ὑπῆρξεν ὁ περιωνύμος Νικόλαος Γλυκὴς ὁ ἐξ Ἰωαννίνων. Ὁ Γλυκὴς, ἐπιθυμῶν νὰ ὀφελῆσῃ τὴν πατρίδα, μετέβη εἰς Βενετίαν, ὅπου κατὰ τὸ 1671 ἐσύστησε τὸ τυπογραφεῖον του, τὸ ὁποῖον διετηρήθη μέχρι τοῦ 1832 καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξεδόθησαν πλείστα ἑλληνικὰ βιβλία.

Ἐννατος τυπογράφος Ἑλλήνων Νικόλαος Σάρος ἐξ Ἰωαννίνων, ὅστις μεταβάς εἰς Βενετίαν περὶ τὰ τέλη τῆς 157' ἑκατονταετηρίδος χάριν ἐμπορίου ἐσύστησε μετὰ ταῦτα ἑκεῖ τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον διετηρήθη μέχρι τοῦ θανάτου (1778).

Καὶ ἐν Μοσχόπολει, πόλιν τῆς Μακεδονίας, ἐσύστηθη κατὰ τὸ 1744 τυπογραφεῖον παρὰ τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου Κωνσταντίου, ὅστις μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἶνε ὁ δέκατος τυπογράφος. Τὸ τυπογραφεῖον αὐτὸ δὲν διετηρήθη παρὰ 20 ἔτη, ἕνεκα τῆς ἐπελευθέρσεως καταδρομῆς ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανικῶν ἀρχῶν.

Ἐνδέκατος Ἑλληνας τυπογράφος ὑπῆρξεν ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Θεμειτριος Θεοδοσίου, οὐστῆρας ἐν Βενετίᾳ τὸ ἔτος 1762 ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον διετηρήθη μέχρι τῆς ὀποβιώσεως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πάνου, συμβάσης κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Περὶ τὰ τέλη τῆς 157' ἑκατονταετηρίδος (τὸ 1792), δοθείσης ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος τῆς Γερμανίας Ἰωσήφ τοῦ Β' τῆς ἀδείας νὰ τυπώνονται ἐλευθέρως εἰς τὴν αὐ-

τοκρατορίαν τοῦ διαφόρων γλωσσῶν βιβλία ὑπὸ ἐκδοτῶν πάσης ἐθνικότητος, ἐσύστησεν ἐν Βιέννῃ ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ὁ ἐκ Ζακύνθου Γεώργιος Βενδότης.

Κατὰ τὸ 1794 οἱ Θεσσαλοὶ ἀδελφοὶ Μαρκίδαι Ποῦλαιο ἴδρυσαν ἐν Βιέννῃ ἑτερον Ἑλληνικὸν Τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐκλείσθη κατόπιν διαταγῆς τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ἰδιοκτῆται δὲ αὐτοῦ ἐξωρίσθησαν ἐκ τῶν διαφόρων κρατῶν τῆς Αὐστρίας. Τὸ εἶτιον τῆς αὐστρίας ταύτης διαταγῆς ἦτον ἡ κρυφία ἐκτύπωσις εἰς τὸ τυπογραφεῖον αὐτὸ τῶν ἐπαναστατικῶν προκηρξέων καὶ τῶν πατριωτικῶν ἀσμάτων Ρήγα τοῦ Φερραίου. Τὸ τυπογραφεῖον τῶν Πουλαίων εἶνε κατὰ χρονολογικὴν τῆσιν τὸ 15ον.

Πεσοῦσης ἐν Ἑπτανήσῳ τῆς Ἑνετικῆς ἀριστοκρατίας καὶ ἐγκαθιδρυθείσης κατὰ τὸ ἔτος 1800 τῆς Ἑπτανήσιας δημοκρατίας ἐσύστηθη αὐτοῖσι Ἑλληνοἰταλικὴ Τυπογραφία, ἐπινοασθεῖσα, «Τυπογραφεῖον τῆς Κυβερνήσεως» ἐπειδὴ ὄφειλε νὰ τυπῶν καὶ ὅσα αὕτη ἤθελε φύλλα, τεχνὰ καὶ βιβλία. Διευθυντὴς τοῦ τυπογραφείου αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ ἐκ τῆς Πελοποννήσου Διονύσιος Σαραντόπουλος, ὅστις, μετὰ τῶν Ἑλλήνων τυπογράφων, εἶνε ὁ 14ος.

Κατὰ τὸ 1809, ὅτε κατέλαβον οἱ Ἄγγλοι τὰς νήσους Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην καὶ Κύθηρα, ἐσύστησαν ἐν Ζακύνθῳ καὶ τυπογραφεῖον Ἰταλο-γαλλικὸν πρὸς ἐκτύπωσιν ἐφημερίδος καὶ πράξεων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Τὸ τυπογραφεῖον αὐτὸ συνεχωνεῖτο ἀργότερον μετὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ δημοσίου τυπογραφείου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πλ. Πετρίδου, 15ου Ἑλλήνου τυπογράφου.

Ἐκπαγέσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1821, οἱ Ἕλληνες ἐσύστησαν εἰς Κόρινθον μικρὸν τυπογραφεῖον τὸ ὁποῖον ἀργότερον κατεστράφη. Μετὰ ταῦτα συνέστηθη τυπογραφεῖον εἰς Ὑδραν, ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Κίαιπε μὴ χαρακτηριστῆς Ἑλληνικοῦ καὶ Λατινικοῦ. Ἰδρύθησαν ἐπίσης τυπογραφεῖα εἰς Ἀθήνας, Μεσολόγγεως καὶ Ναύπλιον Ἡ τυπογραφία μὲν τοῦ Μεσολογγίου διεθυνομένη ὑπὸ τοῦ φιλέλληρος Γερμανοῦ Μαίρη, ἐκδότου τῶν «Χρονικῶν» ἐκάθη ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν διεσκορπίσθη καὶ κατεστράφη, κυριευθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Κατὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Καποδιστριαίου ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι τρία τυπογραφεῖα. Ἐνα ἐξ αὐτῶν εὑρίσκειτο εἰς Ἀθίνας, τὸ τῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐξεδίδετο καὶ ἡ Ἐθνικὴ Ἐφημερίς. Ἐπὶ Κυβερνητικῶν μὴ ἐπιτερομένων τῆς ἐλευθεροτυπίας, μόνον δύο ἰδιαιτέρως τυπογραφεῖα ὑπῆρχον εἰς Ναύπλιον, ἔδραν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ μὲν ἑνα τῆς εταιρίας Κωνσ. Τόμπρα, Κυδωνιάς, Ἰωαν. Σμυρναίου, καὶ Γ. Α. Μελισσογιῶ, ἐκ Μακεδονίας, τὸ δὲ ἕτερον τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδου τοῦ Κρητός. Περὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1831 τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Ἐμμ. Ἀντωνιάδου, μετακομίσθη εἰς Ὑδραν ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένοι ὅλοι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τὸν Κυβερνήτην, δι' αὐτοῦ δὲ ἐξετυπώθησαν οἱ καυστικώτεροι ἐναντίον τοῦ Ἀλβελοῦ.

Ὁ Παμπάλαιος

ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἡ «Θεῖα Δίκη»

«Θεῖαν δίκην» ἢ «θεῖαν ἀπόδειξιν» ἐκάλουν κατὰ τὸν μεσαιῶνα τὴν μὴ ἐνέργειαν τοῦ πυρός, τῆς λόγχης, τοῦ πελέκειος ἐπὶ ἀθῶων κατηγορουμένων. Θέλονται δηλαδὴ νὰ ἐξακριβώσουν ἂν ὁ κατηγορούμενος εἶνε ἔνοχος ἢ ἀθῶος τὸν ἔθεταν ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Καὶ ἂν δὲν ἐκαίετο ἔθεωρετο ἀθῶος, ἂν δὲ τουναντίον, ἔνοχος. Ὑπάρχουν σχετικῶς πλείστα ἀνέκδοτα ἀποδεικνύοντα τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἀδίκως κατηγορουμένων ἀθῶων. Καὶ ἰδοὺ μερικά. Αἱ ἐπὶ μοιχεῖα κατηγορηθεῖσαι Κονεγόνδα ἀδελφὴ τοῦ αυτοκράτορος Ἐρρίκου καὶ Ἐμμα, τῆς Ἀγγλίας Βασίλισσα ὑπεστήριξαν ἀμφοτέραι τὴν ἀθώωσιν αὐτῶν, περιπατήσασα ἡμιπόκαιδες ἐπὶ πεπρακτομένῳ σιδήρῳ, χωρὶς νὰ πάθουν τίποτε! Εἰς τὴν δοκιμασίαν αὐτὴν υπεβάλλοντο συνήθως καὶ οἱ συνηγοροὶ τῶν κατηγορουμένων, ὅταν ἦσαν βέβαιοι διὰ τὴν ἀθώωσιν τῶν πελατῶν των. Ἐπίσης ὁ Ἰωάννης Ἰγνὺ καὶ ὁ Λιπράνε, ὑπεστήριξαν τὴν κατὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων Φλωρεντίας καὶ Μεδιολάνου κατηγορίαν αὐτῶν διελ-

λθόντες ἀβλαβεῖς ἐν μέσῳ τεραστίας πυρᾶς! Διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου ἐξακρίβωναν καὶ ἂν τὰ εὐρισκόμενα ἅγια λείψανα εἶνε γνήσια. Τὰ ἔφεραν ἐκ' αὐτῶν καὶ ἐσκεπταν στὴ φωτιά. Ἄν δὲ δὲν ἐπάθαιναν τίποτε ἀπεδεικνύετο ἔτσι ἡ ἀγνότης τῶν λειψάνων. Ὁ Πέτρος Βαρθελεμὺ ὑπεστήριξε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὴν γνησιότητα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπιβεβαίωσης λόγχης τοῦ Λογγίνου.

